

O DOPUŠTENOSTI REVIZIJE U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA PO ZAKONU O PARNIČNOM POSTUPKU REPUBLIKE MAKEDONIJE

Prof. dr. sc. Arsen Janevski*

UDK 347.959(497.17)

349.2(497.17)

Izvorni znanstveni rad

U ovom se radu razmatra problem dopustivosti revizije u parničnom postupku po Zakonu o parničnom postupku Republike Makedonije iz 1999. Pritom se ekspoziciji i analizi problema pristupa s povijesno-komparativnog aspekta u smislu da se izlažu i uređenje prema Zakonu o parničnom postupku SFRJ iz 1974, koji je Republika Makedonija bila preuzela nakon osamostaljenja, te rješenja prihvaćena u zakonodavstvima drugih zemalja nastalih na području bivše države. Nakon prikaza relevantne postjugoslavenske doktrine te stavova izraženih u makedonskoj teoriji i sudskoj praksi, rješavanju problema pristupa se polazeći od konstatacije o nužnosti razlikovanja između radnih imovinskopravnih i takvih neimovinsko-pravnih sporova. Zaključno se, na temelju te konstatacije, iznosi mišljenje da bi revizija u imovinskopravnim radnim sporovima bila dopuštena po općim pravilima o dopuštenosti toga pravnog lijeka u imovinskopravnim sporovima, dok bi ona u neimovinskopravnim (statusnim) radnim sporovima bila dopuštena bez obzira na vrijednost predmeta spora, analogno kao i u drugim neimovinskopravnim sporovima.

Ključne riječi: revizija, parnice u radnim sporovima, Makedonija

1. UVOD

Pitanje je li revizija dopuštena u parnicama iz radnih odnosa postavilo se nakon donošenja odnosno stupanja na snagu Zakona o parničnom postupku

* Dr. sc. Arsen Janevski, profesor Pravnog fakulteta u Skopju, Krste Misirkov b.b., Skopje, Makedonija (autorov članak preveo prof. dr. sc. Mihajlo Dika)

Republike Makedonije (ZPPM)¹ zato što je u članku 368. ZPPM koji se odnosi na dopuštenost revizije izostavljena odredba koja je bila sadržana u članku 382. stavku 4. točki 2. ZPP 76, prema kojoj je revizija bila dopuštena u sporovima iz radnih odnosa bez obzira na vrijednost predmeta spora. To je pitanje postalo osobito aktualno krajem 1999. i početkom 2000. zbog toga što su pred Vrhovnim sudom Republike Makedonije (Vrhovni sud) stigle na red za rješavanje revizije podnesene po ZPPM. Tijekom posljednjih nekoliko godina Vrhovni sud bio je doslovno zatrpan revizijama zato što je prema ZPP 76 revizija po vrijednosnom kriteriju bila dopuštena u slučajevima u kojima je pobijani dio presude prelazio iznos od 8.000,00 denara, odnosno u kojima je vrijednost tužbenog zahtjeva koji je tužitelj naveo u tužbi prelazila taj iznos. Imajući u vidu veliku inflaciju u Republici Makedoniji, vrijednosni cenzus od 8.000,00 denara postao je izvanredno nizak, a posljedica toga bila je da se gotovo svaka drugostupanjska presuda mogla pobijati pred Vrhovnim sudom.²

Od stupanja na snagu ZPPM do sredine 2000. Vrhovni sud nema sudsku praksu o postavljenom pitanju, ali je Građanski odjel toga suda na svojim sjednicama održanim 18. rujna 1999. i 14. prosinca 1999. raspravljao i o njemu, pa je stoga što se nije mogao zauzeti određeni stav zatraženo od predsjednika Suda da ga iznese na opću sjednicu. Vrhovni sud na općoj sjednici 24. siječnja 2000. i nakon rasprave nije uspio zauzeti stav odnosno načelno pravno mišljenje o tom pitanju.

¹ Službeni vesnik Republike Makedonije (SVRM) 33/98. ZPPM stupio je na snagu 19. srpnja 1998. Do tada se u Republici Makedoniji primjenjivao Zakon o parničnom postupku bivše SFRJ (SL SFRJ 4/77, 36/77, 36/80,69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 27/90, 35/91) (ZPP 76). U skladu s člankom 5. Ustavnog zakona za provedbu Ustava Republike Makedonije (SVRM 51/91), savezni ZPP bio je preuzet kao republički.

² Ilustracije radi dajemo pregled revizija podnesenih u periodu 1995-1999. U 1995. ukupno je bila podnesena 2.831, od kojih je 1.293 riješeno, od toga 380 u radnim sporovima; u 1966. ukupno je bilo podneseno 2.937 revizija, od kojih je riješeno 1.654, od toga 492 u radnim sporovima; u 1977. ukupno je podneseno 2.911, od kojih je riješeno 1.356, od toga 412 u radnim sporovima; 1988. podnesene su 3.773 revizije, od kojih je riješeno 1.502, od toga 490 u radnim sporovima; 1999. podneseno je 3.846 revizija, od kojih je 1.477 riješeno, od toga 408 u radnim sporovima. Ti su podaci uzeti iz izvještaja o radu Vrhovnog suda za navedene godine.

II. PRESUDE KOJE SE MOGU POBIJATI REVIZIJOM

Po ZPP 76 stranke su mogle izjaviti reviziju protiv pravomoćne presude donesene u drugom stupnju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude (članak 382. stavak 1. ZPP 76). Revizija protiv presude, za razliku od revizije protiv rješenja, dopuštena je protiv svih vrsta drugostupanjskih pravomoćnih presuda, bez obzira na to okončava li se nastupanjem pravomoćnosti presude ili ne. Iz toga je proizlazilo da je revizija bila dopuštena i protiv pravomoćnih drugostupanjskih međupresuda, iako takva presuda nije konačna odluka zbog toga što se njome ne odlučuje o kvantiteti predmeta spora, već samo o osnovanosti osnove tužbenog zahtjeva.³

Imajući u vidu odredbe zakona kojima se ograničava dopuštenost revizije u imovinskopравnim sporovima (članak 382. stavak 2. i 3. ZPP 76), iako se u njima izrijekom ne spominju neimovinski sporovi, zakon je razlikovao te dvije kategorije sporova. I upravo je ta razlika polazni princip za ocjenu dopuštenosti revizije.

Razgraničenje imovinskopравnih sporova od neimovinskopравnih, iako nije eksplicitno provedeno u ZPP 76, proizlazilo bi iz dikcije stavka 1. članka 382. toga zakona, koji je dopuštao reviziju protiv drugostupanjskih presuda ne razlikujući jesu li donesene u sporovima imovinskopравne ili neimovinskopравne prirode.⁴ Pravo na izjavljivanje revizije, odnosno dopuštenost revizije protiv drugostupanjskih pravomoćnih odluka u sporovima neimovinskopравne prirode proizlazilo je iz načelne odredbe članka 382. stavka 1. ZPP 76.⁵ Razlog zbog kojega se ZPP 76 u članku 382. nije eksplicitno izjasnio o mogućnosti izjavljivanja revizije u sporovima koji nisu imovinskopравne prirode treba tražiti u promjeni zakonodavne nadležnosti tadašnje federacije i republika odnosno pokrajina. U skladu s tadašnjim Ustavom SFRJ (članak 281. točka 12) republike i pokrajine ne samo da su bile ovlaštene donositi materijalnopравne propise i njima uređivati osobne i obiteljske odnose nego i uređivati proceduru u

³ Usp. Triva-Belajec-Dika, *Novo parnično procesno pravo*, zbirka radova, Informator, 1977, 124; Triva-Belajec-Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 1986, 586; Rakić-Vodinečić, *Revizija protiv presude*, doktorska disertacija, Beograd, 1981, 134.

⁴ Tako i Rakić-Vodinečić, 131 i sl.

⁵ Tako i Poznić i Rakić-Vodinečić, *Građansko procesno pravo*, 15. izd., Savremena administracija, Beograd, 1999, 311.

sporovima koji su iz njih proizlazili. ZPP 76 kao savezni zakon u znatnom dijelu nije više mogao biti mjerodavan za proceduru u tim sporovima, ali je ipak revizija u sporovima neimovinske prirode koji su ostali u zakonodavnoj nadležnosti tadašnje federacije bila uvijek dopuštena bez ikakvih dopunskih uvjeta, osim općeg ograničenja da su se revizijom mogle pobijati samo drugostupanjske pravomoćne odluke. Čini se da ne bi bilo suvišno da je zakonodavac to eksplicitno predvidio.⁶

Pitanje dopuštenosti revizije u sporovima iz osobnih i obiteljskih odnosa koji su bili u nadležnosti republika i pokrajina bilo je riješeno odgovarajućim republičkim odnosno pokrajinskim zakonima.

Ograničavajući dopuštenost revizije u sporovima imovinskopravne prirode (postavljajući jedan vrijednosni minimum), zakonodavac nije bio dosljedan s obzirom na značenje sporova neimovinske prirode. Naime, dopuštajući reviziju bez ikakva ograničenja u svim sporovima neimovinskopravne prirode, sve je sporove bio izjednačio u značenju s onim imovinskopravnim u kojima je revizija bila dopuštena. Ako se analiziraju sporovi za koje nije vrijedio vrijednosni kriterij za ograničenje dopustivosti revizije, može se zaključiti da među tim sporovima ima i takvih koji pored imovinskog mogu imati i neimovinski karakter, kao što su to, na primjer, sporovi iz radnih odnosa, autorskopравnih sporovi, sporovi o industrijskom vlasništvu, itd. No iz takvog stava zakonodavca ne bi se moglo zaključiti da je on tim sporovima onda kada su neimovinski dao poseban tretman i mjesto u odnosu prema ostalim neimovinskim sporovima. I te i sve ostale neimovinske sporove o kojima se nije eksplicitno izjasnio ZPP 76 tretira na isti način - revizija je u svim tim sporovima uvijek dopuštena bez ikakvih dopunskih ograničenja. Zbog toga se u teoriji s pravom postavilo pitanje ne bi li trebalo i u neimovinskim sporovima predvidjeti ograničenja u dopustivosti revizije.⁷

ZPPM nije ništa izmijenio u tom pogledu - i prema njemu i dalje postoji mogućnost da se revizija izjavi protiv svih neimovinskih sporova bez ikakvih ograničenja. Za razliku od takvog rješenja u makedonskom pravu, u drugim postjugoslavenskim državama napravljene su određene izmjene. Tako je Zakon o parničnom postupku SRJ⁸ u sporovima koji mogu biti neimovinskopravne i

⁶ Tako i Rakić-Vodinelić, 133.

⁷ Usp. Rakić-Vodinelić, 160.

⁸ SL SFRJ 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 27/90, 35/91; Službeni list Savezne Republike Jugoslavije 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98.

imovinskopravne prirode jasno razdvojio (neke) od tih sporova na neimovinskopravne i imovinskopravne. Tako je u sporovima iz radnih odnosa koji se tiču zasnivanja, postojanja i prestanka radnog odnosa, dakle u neimovinskopravnim radnim sporovima, revizija uvijek dopuštena (članak 437.a); ona je također uvijek dopuštena i u sporovima zbog izgubljene plaće ili drugih prihoda po osnovi rada, ali su ti sporovi svrstani u grupu imovinskopravnih sporova (članak 382. stavak 4. točka 2. ZPP SRJ). Takvo razgraničenje, međutim, nije obavljeno i u pogledu bračnih i obiteljskih sporova - oni su svi stavljeni u grupu neimovinskih sporova.

Po Zakonu o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine⁹ revizija je dopuštena u imovinskopravnim i radnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 15.000,00 KM. Revizija nije dopuštena u imovinskopravnim i radnim sprovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na tražbine u novcu, predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužitelj naveo u tužbi ne prelazi 15.000,00 KM. U tom su zakonu posebno potencirani radni sporovi, u čemu se može vidjeti da on razlikuje imovinskopravne od radnih sporova.

U Republici Sloveniji, po Zakonu o pravdnem postopku,¹⁰ u članku 367. stavku 2. navedeni su samo imovinskopravni sporovi protiv kojih je revizija dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćnih odluka prelazi 1.000.000,00 tolaru. U stavku 3. istoga članka navedeni su u četiri točke sporovi u kojima je revizija uvijek dopuštena, iz čega se prema stavku 1. toga članka može zaključiti da je revizija uvijek dopuštena u svim drugim sporovima, uključujući i neimovinskopravne.

Prema Zakonu o parničnom postupku Republike Hrvatske¹¹ revizija je uvijek dopuštena u sporovima iz radnih odnosa koje pokreće zaposlenik protiv odluke o prestanku radnog odnosa (članak 382. stavak 4. točka 2. ZPPH i članak 4. stavak 2. Zakona o izmjenama i dopunama ZPPH iz 1999). *A contrario* iz te odredbe trebalo bi zaključiti da bi revizija u drugim radnim sporovima bila dopuštena ako bi vrijednost predmeta spora pobijanog dijela drugostupanjske

⁹ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine 42/98.

¹⁰ Uradni list Republike Slovenije 26-1210/99.

¹¹ ZPPH, Narodne novine 53/91, 91/92, 112/99.

presude prelazila vrijednosnu granicu predviđenu za dopustivost revizije (100.000,00 kuna).

Prema ZPP 76 revizija je bila (a takvom je ostala i prema ZPPM) ograničeni pravni lijek. Karakter ograničenog pravnog lijeka ogleda se prije svega u sužavanju kruga mogućih objekata napada.¹² Pritom, zakonodavac se poslužio selektivnim kriterijem vrijednosti predmeta spora (članak 382. stavak 2. i 3. ZPP 76) pri čemu se ne razlikuje između dviju vrsta imovinskih sporova - onih koji imaju svoj egzaktni i neposredni novčani izraz (članak 382. stavak 2. ZPP 76) i onih kod kojih je mjerodavna vrijednost predmeta spora koju je tužitelj naveo u tužbi (članak 382. stavak 3. ZPP 76).

U imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, revizija nije bila dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude nije prelazila 8.000,00 dinara. Taj je uvjet definiran i negativno u smislu da nije bila bitna ukupna vrijednost predmeta spora. Važna je bila samo vrijednost predmeta spora revizijom pobijanog dijela pravomoćne drugostupanjske presude. Pravilo iz članka 382. stavka 2. ZPP 76 moglo se odnositi samo na sporove koji su bili pravno kvantitativno djeljivi, ili na one sporove u kojima je postojala kumulacija tužbenih zahtjeva. Kod kvantitativno nedjeljivih imovinskopravnih zahtjeva, dakle kod zahtjeva koje je moguće samo u cijelosti prihvatiti ili odbiti, to se pravilo svodilo na to da je revizija bila dopuštena u svim sporovima kojih je ukupna vrijednost predmeta spora prelazila zakonom određeni iznos novca (8.000,00 dinara).¹³

Naprijed navedeno pravilo zakonodavac je izričitom odredbom, *mutatis mutandis*, prilagodio svim onim situacijama u kojima se tužbeni zahtjev nije odnosio na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, propisavši da dopustivost revizije u svim tim vrstama sporova ovisi o ukupnoj vrijednosti predmeta spora koju je tužitelj naveo u tužbi (članak 382. stavak 3. ZPP 76).

U pravnoj je teoriji iznesen stav da je naprijed navedenom podjelom zapravo provedena razlika između sporova u kojima je moguće djelomično napasti presudu (članak 382. stavak 2. ZPP 76) i onih u kojima takvo napadanje nije moguće (članak 382. stavak 3. ZPP 76).¹⁴

¹² Tako i Triva-Belajec-Dika, 124.

¹³ Tako i Stanković, Građansko procesno pravo, Pravni fakultet u Nišu, 1998, 445.

¹⁴ Tako i Poznić i Rakić-Vodinelić, 310.

Pored naprijed navedenih pravila o dopuštenosti revizije u imovinskopравnim sporovima važno je napomenuti i to da vrijednosna granica predmeta spora zavisi od vrste postupka koji prethodi donošenju pobijane odluke. Tako, ako je drugostupanjska presuda donesena po pravilima općeg parničnog postupka, vrijednosni je limit iznosio 8.000,00 dinara, dok danas prema ZPPM iznosi 1.000.000,00 denara (članak 386. stavak 2. i 3. ZPPM), a ako je drugostupanjska pravomoćna presuda donesena po pravilima koja važe za postupak u privrednim sporovima, revizija nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 1.500.000,00 denara (članak 469. stavak 1. ZPPM).¹⁵

Za dopuštenost revizije i po ZPP 76, a i danas po ZPPM važan je još i postupak u kojemu je donesena drugostupanjska pravomoćna odluka. Tako revizija nije dopuštena u sporovima male vrijednosti (članak 437. stavak 6. ZPPM, prije članak 467. stavak 5. ZPP 76), kao i protiv drugostupanjskih rješenja u parnicama zbog smetanja posjeda (članak 414. stavak 2. ZPPM, prije članak 443. stavak 5. ZPP 76). U nekim od zakona kojima su utvrđeni određeni posebni parnični postupci pitanje dopustivosti revizije uređeno je na specifičan način.

ZPP 76, međutim, odstupio je od vrijednosnog ograničenja za imovinskopравne sporove kao kriterija za dopustivost revizije predviđevši da je revizija u nekim takvim sporovima uvijek dopuštena protiv svake pravomoćne presude neovisno o njihovoj novčanoj vrijednosti, bez ikakvih dodatnih uvjeta. Sporovi za koje vrijednosna restrikcija nije važila imali su određeno socijalno značenje, zbog kojega je bilo nužno da se u njima u svim slučajevima osigura utok Vrhovnom sudu. U ZPP 76 revizija je tako uvijek bila dopuštena u sporovima o uzdržavanju, u sporovima o naknadi štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja, u sporovima iz radnih odnosa, u sporovima iz autorskoga prava, u sporovima koji su se odnosili na zaštitu i upotrebu izuma i tehničkih unapređenja, uzoraka, modela i žigova te prava na upotrebu tvrtke ili imena, kao i u sporovima iz nelojalne utakmice i monopolističkih ponašanja i sporova u povodu protuustavnih i protuzakonitih pojedinačnih akata kojima su se poduzeća odnosno druge pravne osobe ili radni ljudi ovisno o sjedištu odnosno prebivalištu stavljali u neravnopravan položaj na jedinstvenome jugoslavenskom tržištu, uključujući i sporove o naknadi štete koja je time prouzročena (članak 382. stavak 4. ZPP 76).

¹⁵ Prije donošenja ZPPM taj je iznos bio 15.000,00 denara.

III. DOPUŠTENOST REVIZIJE PO ZPPM

U članku 368. stavcima 1. do 3. ZPPM u cijelosti su preuzete odredbe članka 382. ZPP 76, s tom razlikom što je u članku 386. ZPPM enormno povećan vrijednosni cenzus za dopuštenost revizije. Dok je prijašnji cenzus bio 8.000,00 dinara, po novome revizija u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude ne prelazi iznos od 1.000.000,00 denara (članak 368. stavak 2. ZPPM). U imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe revizija nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naveo ne prelazi 1.000.000,00 denara (članak 368. stavak 3. ZPPM). U postupku u privrednim sporovima revizija nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi iznos od 1.500.000,00 denara (članak 469. stavak 1. ZPPM).

Čini se da se uvođenjem tako visokih cenzusa za dopuštenost revizije iz jedne krajnosti otišlo u drugu. Od minimalnog iznosa od 8.000,00 denara u redovnom parničnom postupku, odnosno 15.000,00 denara u postupku u privrednim sporovima, skočilo se na iznos od 1.000.000,00 denara u redovnom parničnom postupku, odnosno na iznos od 1.500.000,00 denara u postupku u privrednim sporovima. Tako visoki cenzusi doveli su do drastičnog smanjenja broja revizija. Ako je cilj povećanja zakonskog minimuma za dopustivost revizije bio rasterećenje Vrhovnog suda, onda se to povećanje može pozitivno ocijeniti. Međutim, takvim je smanjenjem broja revizija Vrhovni sud ograničen u ispunjavanju svoje ustavne dužnosti da osigura jedinstvenu primjenu zakona sudova na zahtjev stranaka (članak 101. Ustava Republike Makedonije¹⁶; URM). U takvom slučaju ne preostaje ništa drugo nego da se od državnog odvjetništva očekuje (kome se stranke nakon donošenja ZPPM sve češće obraćaju) podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti, čime jača njegova uloga u parničnom postupku, što se ne bi trebalo smatrati pozitivnom promjenom.¹⁷

¹⁶ SV RM 53/91.

¹⁷ Tako Georigievski, Zakon na parničnata postapka, Skopje, 1998, 205. Opravdanost ili neopravdanost tako visokih cenzusa za dopustivost revizije može se bolje ocijeniti ako se usporede rješenja iz ZPP 76 s onima iz zakona drugih država nastalih na području bivše SFRJ. Po ZPP 76 (članak 43. stavak 1. i članak 382. stavak 2. i 3) bio je predviđen isti

U stavku 4. članka 368. ZPPM preuzete su u cijelosti četiri točke iz članka 382. stavka 2. ZPP 76, dok su dvije izostavljene. Prema stavku 4. članka 368. ZPPM, iznimno i kada je riječ o tužbenom zahtjevu iz stavaka 2. i 3. toga članka, revizija je uvijek dopuštena: (1) u sporovima o uzdržavanju, (2) u sporovima o naknadi štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja, (3) u sporovima iz autorskoga prava i (4) u sporovima koji se odnose na zaštitu i upotrebu izuma i tehničkih unapređenja, uzoraka, modela i žigova i prava na upotrebu tvrtke ili imena, u sporovima iz nelojalne utakmice i monopolističkih ponašanja.

U ZPPM izostavljeni su sporovi iz radnih odnosa i imovinskopravni sporovi koji nastaju iz protuustavnih i protuzakonitih pojedinačnih akata i radnji kojima se poduzeća odnosno druge pravne osobe ili radni ljudi ovisno o sjedištu odnosno prebivalištu stavljaju u neravnopravni položaj na jedinstvenom tržištu ili kojima se na drugi način narušava jedinstveno tržište, uključujući i sporove o naknadi štete koja se time uzrokuje.

Do sada, ni u teoriji niti u sudskoj praksi nije postavljeno pitanje o dopustivosti revizije bez obzira na vrijednost predmeta spora u sporovima kojima se narušava jedinstvo tržišta i u sporovima kojima se građani i pravne osobe

cenus od 8.000,00 dinara za suđenje u vijeću i za dopustivost revizije, što znači da je odnos bio 1:1. Po ZPPM vijeće sudi ako je vrijednost spora veća od 300.000,00 denara (članak 37. stavak 1), dok je za dopuštenost revizije granica postavljena na 1.000.000,00 denara (članak 368. stavak 2. i 3), što znači da je odnos 1:3,2. Po ZPP 76 (članak 382. stavak 2. i 3; članak 497. stavak 1) odnos cenzusa za dopustivost revizije u redovnom postupku i u postupku u privrednim sporovima (8.000,00 : 15.000,00 dinara) bio je 1:1,8, dok je prema ZPPM (članak 368. stavak 2. i 3; članak 469. stavak 1) taj odnos (1.000.000,00 : 1.500.000,00 denara) 1:1,5. Nije jasno zašto je taj uvjet za dopustivost revizije u privrednim sporovima ublažen.

Prema ZPP SRJ vrijednosni cenzus da dopustivost revizije u imovinskopravnim sporovima iznosi 15.000,00 dinara, a u privrednim sporovima 50.000,00 dinara.

Po ZPPH vrijednosti cenzus u redovnom postupku iznosi 100.000,00 kuna (članak 4. ZID ZPP 99), a u trgovačkim sporovima 500.000,00 kuna (članak 7. ZID ZPP).

Po ZPPSL vrijednosni cenzus iznosi 1.000.000,00 tolara, a u privrednim sporovima 5.000.000,00 tolara (članci 367. i 490).

Po ZPP Federacije BiH vrijednosni cenzus iznosi 15.000,00 KM u redovnom postupku i 25.000,00 KM u privrednim sporovima (članci 364. i 489).

Iz izloženih rješenja čini se da je vrijednosni cenzus imovinskih sporova predviđen u ZPPM najbliži vrijednosnom cenzusu ZPPH, no samo za sporove u redovnom parničnom postupku.

stavljaju u neravnopravan položaj na jedinstvenom tržištu protuustavnim i protuzakonitim pojedinačnim aktima.

Izostavljanjem te odredbe iz ZPP 76 u ZPPM nije izazvan nikakav problem zbog toga što za reviziju u tim imovinskopravnim sporovima vrijedi režim predviđen u članku 368. stavcima 2. i 3. ZPPM. Zakonodavac je jednostavno ocijenio da u tim sporovima revizija ne treba biti dopuštena uvijek bez ograničenja. Zbog toga i za te sporove važe vrijednosni limiti određeni u članku 368. stavcima 2. i 3. te u članku 497. stavku 1. ZPPM.

Određene polemike i dileme izazvalo je, međutim, izostavljanje, odnosno brisanje odredbe sadržane u članku 383. stavku 4. točki 2. ZPP 76. Naime, brisanje odredbe prema kojoj je u sporovima iz radnih odnosa revizija bila uvijek dopuštena bez obzira na vrijednost predmeta spora i neunošenje posebne odredbe o dopuštenosti ili nedopuštenosti revizije u postupku u sporovima iz radnih odnosa nametnuli su pitanje je li revizija uopće dopuštena u tim sporovima, i ako jest, u kojima.¹⁸

Ta dilema postala je još veća i zbog toga što članak 382. nije usuglašen s člankom 368. ZPPM. Naime, u prijedlogu ZPPM u članku 368. stavku 4. bilo je pet točaka, između kojih i točka o radnim sporovima, koja je pak brisana u zakonodavnoj proceduri. Ta promjena nije, međutim, registrirana u članku 383. ZPPM, koji aludira i dalje na to da članak 368. stavak 2. ima pet točaka. Očito je da nakana zakonodavca nije bila da se u članku 368. stavku 4. briše točka 2. To prije što bi, da se htjelo isključiti reviziju u sporovima iz radnih odnosa, odgovarajuće rješenje trebalo predvidjeti u odredbama u posebnom dijelu o postupku u sporovima iz radnih odnosa. Imajući u vidu da nema posebne odredbe kojom bi revizija bila isključena u tim sporovima, jasno i nedvosmisleno proizlazi da se pitanje dopuštenosti revizije i dalje treba rješavati po općim odredbama članka 368. ZPPM. Ako se pođe od prirode i karaktera sporova iz radnih odnosa, može se sa sigurnošću uzeti da ti sporovi mogu biti neimovinsko-pravne prirode (statusni radni sporovi - sporovi o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa, itd.) i imovinsko-pravne prirode, odnosno sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na novčano potraživanje zasnovano na radnom odnosu.¹⁹

¹⁸ Tako Uzunov, Da li i koga e dozvolena revizija vo sporovite od rabotnite odnosi, Sudska revija, juni 1999, br. 3, 101.

¹⁹ Takvu podjelu radnih sporova poznaje i ZPP SRJ. Prema članku 437. a toga zakona, revizija je dopuštena u sporovima o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa. Za sporove

IV. STAVOVI O DOPUŠTENOSTI REVIZIJE U RADNIM SPOROVIMA

Do sada je o pitanju je li i uz koja ograničenja revizija dopuštena u radnim sporovima izneseno više mišljenja.

1. Po jednima revizija u sporovima iz radnih odnosa prema ZPPM nije dopuštena, bez obzira na to radi li se o statusnom sporu iz radnog odnosa ili o sporu o novčanom potraživanju - ako vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 1.000.000,00 denara.²⁰ U prilog tome stavu navodi se da odredba članka 368. stavka 1. ZPPM ne rješava pitanje prava na reviziju protiv svake pravomoćne odluke donesene u drugom stupnju: ona je opća u smislu što određuje da je revizija dopuštena protiv pravomoćnih presuda donesenih u drugom stupnju i da utvrđuje rok za njezino izjavljivanje; dopuštenost i nedopuštenost revizije uređuju odredbe stavaka 2. i 3. članka 368. ZPPM. Dalje se ističe i to da u dijelu ZPPM koji se odnosi na poseban postupak u sporovima iz radnih odnosa (članci 407-410. ZPP) nije ništa rečeno o reviziji, što znači da bi i za te sporove važile opće odredbe ZPPM. Navodi se i to da je postupak u radnim sporovima hitan i da su rok za žalbu i rok u kojemu se nalaže neko činjenje osam dana, što općenito ne odgovara dugom roku predviđenom za reviziju i za odgovor na nju (trideset dana - članak 368. stavak 3. ZPPM). Jedinствена primjena prava u tim sporovima može se postići i zahtjevom za zaštitu zakonitosti državnog odvjetnika, koji nije limitiran vrijednošću predmeta spora. Upozorava se i na to da u vrijeme postojanja sudova udruženog rada u radnim sporovima nije postojala mogućnost revizije i da je jedini izvanredni pravni lijek bio ponavljanje postupka. Konačno se naglašava da ne bi trebalo da Vrhovni sud kao najviši sud u zemlji bude opterećen revizijama u radnim sporovima ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 1.000.000,00 denara, to posebno stoga što je u vrijeme važenja ZPP 76 pred Vrhovnim sudom bilo mnogo takvih sporova u kojima je vrijednost predmeta spora bila veoma mala i beznačajna.

2. Prema drugima, revizija je u radnim sporovima uvijek dopuštena. Zastupnici toga mišljenja u prilog toga stava iznose ove argumente. Stavak 1. članka 368. ZPPM odnosi se na pravo na reviziju protiv svake pravomoćne

imovinskopravne prirode koji proizlaze iz radnog odnosa izrijekom je posebno predviđeno da je u njima revizija također uvijek dopuštena bez obzira na vrijednost predmeta spora (članak 382. stavak 4. točka 2. ZPP SRJ).

²⁰ Tako Uzunov, 101.

presude donesene u drugom stupnju. Sporovi iz radnih odnosa trebaju imati visok stupanj zaštite zbog toga što nije riječ o najamnom odnosu, već o odnosu koji ima socijalno i egzistencijalno značenje. Poseban razlog koji ističu zastupnici toga mišljenja jest da sporovi iz radnog odnosa ne mogu biti sporovima male vrijednosti, naglašavajući time da moraju imati poseban tretman.²¹

3. Prema trećima, revizija je dopuštena samo u statusnim sporovima iz radnih odnosa, dakle u sporovima o zasnivanju, prestanku, preraspoređivanju na drugo radno mjesto, i sl.), i to bez obzira na vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naveo. Zastupnici toga mišljenja u pogledu novčanih potraživanja iz radnog odnosa smatraju da reviziju treba limitirati po članku 368. stavku 2. i 3. ZPPM. U prilog toga stava navodi se da je radni odnos odnos posebne vrste s elementima socijalnog i egzistencijalnog karaktera za radnika, da to nije običan obveznopravni ili najamni odnos, zbog čega treba uživati posebnu zaštitu i pred najvišim sudom u zemlji, koja bi se osiguravala preko revizije, što posebno vrijedi za sporove o prestanku radnog odnosa. Prema zastupnicima ovoga mišljenja okolnost da je u ZPPM izostavljano rješenje iz točke 2. stavka 4. članka 382. ZPP 76 rezultat je očitoga propusta.

4. Prema sucima Građanskog odjela Vrhovnog suda, sporovi iz radnog odnosa kojih se tužbeni zahtjev odnosi na novčano potraživanje (isplata plaće i doprinosa na plaću, naknada štete, regres za godišnji odmor, naknada za hranarinu i prijevoz, naknada materijalnih troškova i dr.) jesu imovinskopravni sporovi i revizija bi u njima bila dopuštena samo ako vrijednost pobijanog dijela presude prelazi 1.000.000,00 denara (suglasno članku 368. stavku 2. ZPPM).

5. U pogledu sporova iz radnih odnosa u kojima se tužbeni zahtjev ne tiče potraživanja u novcu (prestanak radnog odnosa, raspoređivanje na drugo radno mjesto, upućivanje na prisilni odmor, zasnivanje radnog odnosa i dr.), dakle u pogledu tzv. statusnih radnih sporova, u Građanskom odjelu Vrhovnog suda mišljenja su podijeljena. Prema većini sudaca toga odjela revizija bi i u tim sporovima bila dopuštena ako vrijednost predmeta spora prelazi 1.000.000,00 denara. Taj se stav obrazlaže time da su prava iz radnoga odnosa imovinsko-pravnog karaktera, bez obzira na to odnosi li se konkretni tužbeni zahtjev na novac ili radni status radnika. Takav je stav rezultat činjenice da je radni odnos ugovorni odnos i da je osnovno i najvažnije pravo iz toga odnosa plaća s doprinosima koji osiguravaju materijalnu egzistenciju radnika i članova njihove obitelji. Prava iz radnog odnosa isključivo su imovinskopravnog karaktera i

²¹ Tako i Uzunov, 104.

ZPP 76 te je sporove tretirao kao imovinskopravne sporove. To proizlazi iz činjenice da je člankom 382. stavkom 1. ZPP 76 revizija u načelu doduše bila dopuštena protiv svake pravomoćne presude donesene u drugom stupnju, ali su u staccima 2. i 3. toga članka bili sadržani izuzeci od toga pravila koji su se odnosili na imovinskopravne sporove kojih vrijednost nije prelazila određeni iznos utvrđen u zakonu.²²

Suprotno od takvog stava većine sudaca Građanskog odjela Vrhovnog suda jedan je broj sudaca branio stajalište da je revizija u sporovima iz radnih odnosa uvijek dopuštena, izuzev u sporovima o novčanim potraživanjima kojih vrijednost predmeta spora ne prelazi 1.000.000,00 denara. Pri obrazloženju toga stajališta pošlo se od članka 1. ZPPM u kojemu se pravi razlika između sporova iz radnog odnosa i sporova iz imovinskih i drugih građanskopravnih odnosa. Za te sporove predviđen je poseban parnični postupak; oni ne mogu biti sporovi male vrijednosti, zbog čega se ne mogu (osobito statusni radni sporovi) izjednačiti s imovinskopravnim sporovima.

Zakon o radnim odnosima (ZORM) ne pravi razliku između sporova iz radnih odnosa koji se tiču novčanih potraživanja i drugih radnih sporova.²³

U članku 138. stavku 2. ZORM predviđeno je da zaštitu prava pred nadležnim sudom radnik ne može tražiti ako prije toga nije tražio zaštitu pred nadležnim organom poslodavca, osim kad se radi o novčanom potraživanju. To pokazuje da svi sporovi iz radnog odnosa ne mogu imati imovinskopravni karakter. Imajući u vidu karakter sporova iz radnih odnosa koji nastaju u vezi s raspoređivanjem radnika, upućivanjem na prisilni odmor, prestanak radnog odnosa i polazeći od sadržaja stavka 1. članka 368. ZPPM, nema razloga da se ti sporovi iz radnog odnosa smatraju imovinskopravnim sporovima za koje bi revizija bila dopuštena u ovisnosti o vrijednosti predmeta spora.²⁴

Po našem mišljenju, da bi se odgovorilo na postavljeno pitanje je li revizija dopuštena u sporovima iz radnog odnosa po ZPPM i uz koja ograničenja, potrebno je razlikovati između takvih sporova imovinskopravne i neimovinskopravne prirode. Nesporno je da su svi sporovi iz radnog odnosa koji se odnose na novčano potraživanje (pravo na plaću, regres za godišnji odmor, naknadu za hranarinu i prijevoz, naknadu za materijalne troškove i dr.) imovinskopravne

²² Usp. Materijal za opšta sednica za pravoto na revizija kako vonreden praven lek, vo rabotnite sporovi spored člen 368 od ZPP od 12 januari 2000 godina, 3.

²³ Zakonot za rabotnite odnosi, SV RM 80/93, 3/94, 14/95, 53/97, 59/98.

²⁴ V. Materijal cit. u bilj. 22, 4, 5.

prirode. Za razliku od njih sporovi iz radnog odnosa koji se tiču zasnivanja, prestanka radnog odnosa, raspoređivanja radnika, upućivanja na prisilni odmor, udaljivanja s posla i dr. statusni su radni sporovi, odnosno tzv. neimovinski radni sporovi. Polazeći od toga da je ZPPM u trećem dijelu u glavi dvadeset šestoj uredio postupak u sporovima iz radnih odnosa i da u njoj nema posebne odredbe o reviziji, a uzimajući u obzir članak 407. ZPPM, po kome će se, ako u navedenoj glavi ne postoje posebne odredbe o postupku u sporovima iz radnih odnosa, primjenjivati druge odredbe ZPPM, nedvojbeno treba zaključiti da o dopuštenosti revizije u sporovima iz radnih odnosa treba primijeniti odredbe članka 368. ZPPM. U skladu s člankom 368. stavkom 1. ZPPM revizija u sporovima iz radnih odnosa neimovinske prirode (statusni radni sporovi - dakle sporovi o zasnivanju i prestanku radnog odnosa, o preraspoređivanju radnika, o upućivanju na prisilni odmor, o udaljivanju s posla i dr.) dopuštena je ako je pravomoćna presuda donesena u drugom stupnju. Takav zaključak proizlazi iz dikcije stavka 1. članka 368. ZPPM. Ta odredba utvrđuje načelnu dopustivost revizije protiv svih pravomoćnih drugostupanjskih presuda.²⁵ Taj se stavak odnosi jednako kako na imovinskopravne tako i na neimovinskopravne statusne sporove. Zbog toga što u ostalim stavcima članka 368. ZPPM nisu predviđena ograničenja dopustivosti revizije u neimovinskopravnim (statusnim) sporovima, nužno je zaključiti da je u sporovima iz radnih odnosa koji su neimovinske prirode revizija uvijek dopuštena protiv pravomoćnih drugostupanjskih presuda. Bilo bi bolje da je to u Zakonu izrijekom predviđeno, osobito stoga što je u odredbama o onim posebnim parničnim postupcima u pogledu kojih se htjelo odstupiti od pravila utvrđenih u članku 368. ZPPM pitanje revizije posebno uređeno.²⁶

²⁵ Tako i Poznić i Rakić-Vodinelić, 311.

²⁶ Tako revizija nije dopuštena u sporovima zbog smetanja posjeda (članak 414. stavak 4. ZPPM); u postupku u sporovima male vrijednosti revizija također nije dopuštena (članak 437. stavak 6. ZPPM); u postupku u privrednim sporovima posebnim je odredbama određeno kada revizija jest (članak 469. stavak 1. ZPPM) i kada nije dopuštena (članak 469. stavak 2. ZPPM). U drugim parničnim postupcima koji su uređeni posebnim zakonima postoje izričite odredbe o dopuštenosti odnosno nedopuštenosti revizije. Tako po Obiteljskom zakonu (Zakon za semejstvo, SV RM 80/90; ZS) revizija nije dopuštena protiv odluka drugostupanjskih sudova kojima se brak razvodi sporazumnim prijedlogom za razvod braka (članak 259. stavak 2), dok prema članku 260. istoga zakona protiv pravomoćnih presuda kojima se brak razvodi ili poništava nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi. Iz toga proizlazi da protiv tih presuda revizija nije dopuštena. Revizija je

Prethodno izložen stav odnosio bi se i na dopuštenost revizije u sporovima iz radnih odnosa imovinskopravne prirode. Međutim, imajući u vidu odredbu stavka 2. članka 368. ZPPM, koja ne dopušta reviziju u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje neke činidbe, ako vrijednost pobijanog dijela presude ne prelazi 1.000.000,00 denara, za te će sporove važiti stavak 2. članka 368. ZPPM.

Valja zaključiti da je u sporovima iz radnih odnosa imovinskopravne prirode revizija dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne drugostupanjske presude nadilazi 1.000.000,00 denara.

S obzirom na veoma visok cenzus za dopustivost revizije kod radnih imovinskopravnih sporova (1.000.000,00 denara, približno 17.000,00 eura), čini se da Vrhovni sud Republike Makedonije neće imati revizija u toj vrsti sporova, zbog čega neće moći na inicijativu stranaka utjecati na uspostavljanje jedinstvene primjene zakona na pravnom području iz kojega oni proizlaze. Jedino pravno sredstvo u povodu kojega bi Vrhovni sud mogao doći u priliku da odlučuje u imovinskopravnim radnim sporovima bio bi zahtjev za zaštitu zakonitosti republičkog državnog odvjetnika.

uvijek dopuštena u sporovima za utvrđivanje i osporavanje očinstva i materinstva (članak 271. ZS); ona je uvijek dopuštena protiv drugostupanjskih odluka u sporovima o uzdržavanju (članak 279. ZS).

Summary

Arsen Janevski*

**ON ADMISSIBILITY OF REVIEW IN LABOUR RELATIONS
LITIGATION ACCORDING TO THE CIVIL LITIGATION ACT
OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA**

This article deals with the problem of admissibility of review in civil litigation according to the Civil Litigation Act of the Republic of Macedonia of 1999. The exposition and analysis of the problem is approached from the historical and comparative aspects in the sense that the regulation according to the Civil Litigation Act of the SFRY of 1974, taken over by the Republic of Macedonia after becoming independent, as well as the solutions adopted in the legislation of other countries established in the territory of the former state, are presented. After presenting the relevant post-Yugoslav doctrine and views expressed in the Macedonian theory and court practice, the solution of the problem is tackled starting from the standpoint that it is necessary to distinguish between labour property disputes and such non-property disputes. Conclusively, on the basis of this standpoint, the author expresses his opinion that review in labour property disputes would be admissible according to the general rules on admissibility of this legal remedy in property disputes, while those in non-property (status) labour disputes would be admissible regardless of the value of the matter of the dispute, analogously to other non-property disputes.

Key words: review, litigation in labour disputes, Macedonia

* Arsen Janevski, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Skopje, Krste Misirkov b.b., Skopje, Macedonia

Zusammenfassung

Arsen Janevski**

**ÜBER DIE ZULÄSSIGKEIT DER REVISION IN
ARBEITSSTREITIGKEITEN NACH DER ZIVILPROZESSORDNUNG
DER REPUBLIK MAZEDONIEN**

Im folgenden Artikel wird das Problem der Zulässigkeit der Revision im Zivilprozessverfahren nach der Zivilprozessordnung der Republik Mazedonien aus dem Jahr 1999 erörtert. Dabei wird die Darlegung und Analyse des Problems vom geschichtlichen und vergleichenden Standpunkt aus angegangen, indem die Regelung nach der Zivilprozessordnung der SFRJ aus dem Jahr 1974 erläutert wird, die die Republik Mazedonien nach der Verselbstständigung übernommen hatte, sowie die Regelungen anderer Staaten auf dem Gebiet des ehemaligen jugoslawischen Staates. Nach der Erörterung der relevanten postjugoslawischen Doktrin und der in der mazedonischen Theorie und Gerichtspraxis vertretenen Standpunkte wird versucht, das Problem zu klären, indem von der Feststellung ausgegangen wird, dass es notwendig sei, zwischen eigentumsrechtlichen und nichtigentumsrechtlichen Streitigkeiten zu unterscheiden. Abschließend wird aufgrund dieser Feststellung die Meinung vorgetragen, die Revision in eigentumsrechtlichen Streitigkeiten wäre nach den allgemeinen Normen über die Zulässigkeit dieses Rechtsmittels, in nichtigentumsrechtlichen (Status-) Arbeitsstreitigkeiten jedoch ohne Rücksicht auf den Streitwert analog zu allen anderen nichtigentumsrechtlichen Streitigkeiten zulässig.

Schlüsselwörter: Revision, Arbeitsstreitigkeiten, Mazedonien

** Dr. Arsen Janevski, Professor an der Juristischen Fakultät in Skopje, Krste Misirkov b.b., Skopje, Mazedonien

442. STR. PRAZNA